
BOEKBESPREKINGEN

¶ Angela Berlis, Peter de Haan (red.), *Met passie en precisie. Vriendenbundel voor Jan Jacobs bij zijn afscheid als hoogleraar geschiedenis van kerk en theologie*, Nijmegen (Valkhof Pers) 2010. 192 pp; €16,95. isbn 978 90 5625 313 4

¶ J. Vree

In 2009 nam Jan Jacobs afscheid als hoogleraar ‘Cultuurgeschiedenis van het christendom aan het Departement Religiewetenschappen en Theologie van de Faculteit Geesteswetenschappen aan de Universiteit van Tilburg’ (9). Ter gelegenheid van deze gebeurtenis verscheen bovenstaande bundel, waarin naast opstellen van zeven promoti ook een bibliografie en een bijdrage van de betrokkene zelf is opgenomen. De hoofdtitel vat het oordeel van de leerlingen over hun leermeester prima samen: volgens hen is hij zowel betrokken als precies.

Van de opstellen noem ik de vijf die rechtstreeks betrekking hebben op het terrein waarop DNK zich richt: de Nederlandse kerkgeschiedenis na 1800. J. Ringelberg beschrijft in ‘Het Leger des Heils in Nederland (1878-1989) stichting of kerkgenootschap?’ de ontwikkeling die het Leger als rechtspersoon heeft doorgemaakt tot aan een ingrijpende herstructurering in 1989. D. Schoon gaat aan de hand van nieuw gevonden archiefmateriaal nader in op een onderwerp dat al in zijn proefschrift *Van Bisschoppelijke Cleresie tot Oud-Katholieke Kerk* (2004) was aangestipt: de rol die drie in 1884 opgerichte priesterverenigingen in de jaren kort daarna speelden bij hervormingen binnen de Cleresie. A. Berlis schetst de ontwikkelingen uit de negentiende en twintigste eeuw die het optreden van gehuwde bisschoppen in de internationale oud-katholieke gemeenschap mogelijk maakten. In Nederland was A. Rinkel, die in 1937 aartsbischop van Utrecht werd, de eerste bisschop ‘met twee ringen’. L. Donckers schetst de affaire die in de jaren 1946-1947 speelde rond aalmoezenier H. Zegwaard MSC (Missionaris Sacratissimi Cordis, *1915), één van de in totaal 158 priester-religieuzen die ten tijde van de zgn. ‘politieacties’

met de troepen naar het toenmalige Nederlands-Indië werden gezonden. P. de Haan tenslotte biedt onder de kop ‘Het gaat er wild aan toe’ een helder overzicht van de inhoud der brieven die in de eerste fase (1966-1967) van het Nederlands Pastoraal Concilie (1966-1970) in de acht ‘conciliepostbussen’ werden gedeponeerd: 61,4% in de KRO-bus en de rest bij de zeven van de (aarts)bisdommen.

Hier op de specifieke inhoud van alle genoemde opstellen ingaan zou te ver voeren. Ik doe dat alleen bij het stuk van Donckers. Pater Zegwaard, die bij mariniers was ingedeeld, kwam in 1946 in de problemen omdat hij zich had bemoeid met de gevechtsstrategie, een deserteur probeerde te helpen zich aan de krijgsdienst te onttrekken, en – aldus het verhaal – legerspullen (gereedschap, een lichtinstallatie en enkele kisten medicijnen) liet ‘pikken’ of dat zelf had gedaan, omdat hij op zijn missiepost ‘aan alles gebrek had’ (citaten door Donckers, zonder nauwkeurige bronvermelding; 150). De zaak, die tot op het hoogste niveau (de MSC-provinciaal, kardinaal J. de Jong en vice-admiraal A.S. Pinke) werd behandeld, werd uiteindelijk in de doofpot gestopt. De pater, die om verdere problemen te voorkomen naar de missie in Nederlands Nieuw-Guinea zou worden gedirigeerd, werd uiteindelijk naar de Filippijnen verbannen. ‘Zegwaard’, zo besluit Donckers, ‘behoorde helaas tot de enkele “brekebeentjes” [bij het instituut Geestelijke Verzorging]’ (154). Wat mij bevreemdt is het feit dat de auteur bij deze nogal eigengereide aalmoezenier op geen enkele wijze het ‘audi et alteram partem’ toepast. Van een poging tot wederhoor blijkt althans niets. Zaten er dan geen brieven – ook niet van later datum, uit de jaren vijftig, toen hij in de Filippijnen werkte – van de betrokkene zelf in de ‘verzameling Zegwaard’ of in een ander onderdeel van het Tilburgse MSC-archief; zijn er geen gegevens bekend via dossiers van zijn beide broers Frans (1912-1986) en Gerard (1919-?) die respectievelijk in de Filippijnen en Nieuw-Guinea bij dezelfde congregatie dienden? Welke missiepost had aan alles gebrek: de gedroomde toekomstige